

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

ОВЕЧКІНА Ольга Станіславівна - магістр права, Навчально-науковий інститут «Юридичний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

В статті досліджуються сучасне становище та перспективи реалізації процесу гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу в сфері інтелектуальної власності. Аналізуються основні положення Соголошення про асоціацію між Україною та ЄС в сфері інтелектуальної власності, пропонуються рекомендації по подальшому удосконаленню національного законодавства в контексті взятих зобов'язань України.

Ключові слова: гармонізація законодавства, інтелектуальна власність, Соголошення про асоціацію між Україною та ЄС, авторське право, торговельні марки

Постановка проблеми

Існування держав в умовах об'єктивних процесів глобалізації зумовлює посилення взаємовпливу їх економічних, політичних, правових, соціальних сфер. Істотне оновлення механізмів правового регулювання на міждержавному, наднаціональному рівнях детерміноване пошуком дієвої системи унормування суспільних відносин різних соціально-культурних парадигм, нівелюючи національно-державні кордони, що уможлиблюється появою таких явищ, як регіональна і глобальна правова інтеграція. «Екстраполяція» подібних тенденцій спричиняють масштабні зміни та реформування й правової системи України, що набуло більш високого ступеня актуалізації із підписанням Угоди про асоціацію України із Європейським Союзом, Європейським

Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами 2014 року (далі – Угода). Європейський Союз, будучи унікальним інтеграційним об'єднанням країн європейського континенту, породжує новітню форму буття права. При цьому гармонізація законодавства виступає головним правовим інструментом інтеграційних процесів і має на меті узгодженість різних правопорядків країн, є необхідною складовою забезпечення процесів створення єдиного правового простору.

Динаміка інноваційного розвитку світової економіки забезпечується стратегією, що обумовлена, зокрема, досягненнями науки, інтелектом людини, розвитком інформаційних технологій. При цьому зростає роль інтелектуальної власності як уособлення інтелектуального капіталу в сучасній економіці, частка якого становить до 80% національного продукту розвинених країн світу, таких як США, Німеччина, Китай, Японія. Так, продукування ідей як запорука виготовлення конкурентоспроможного товару є визначальним генеруючим елементом економічної потужності провідних країн світу. Нині можна стверджувати, що сформована правова основа регулювання відносин, що пов'язані з обігом об'єктів права інтелектуальної власності, на міжнародному рівні. У першу чергу, ця глобальна система покликана досягти належного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності в умовах інтернаціоналізації господарського життя.

Україна також не залишається поза цим процесом, тому постає нагальна потреба здійснення гармонізації законодавства як однієї з найголовніших умов поглиблення співпраці країни з міжнародними організаціями Європи та їхніми країнами-учасницями, створюючи тим самим платформу для переходу до наступних стадій євроінтеграції. Підписання Угоди зобов'язує Україну виконати зобов'язання щодо гармонізації законодавства й у сфері інтелектуальної власності. При цьому реформована та оновлена система охорони прав інтелектуальної власності має враховувати, окрім специфіки національного правопорядку, й стан, перспективи розвитку міжнародної системи охорони прав інтелектуальної власності, зокрема ЄС.

Стан наукового дослідження

Теоретичну основу дослідження гармонізації правової системи України із правом Європейського Союзу, проблем здійснення імплементації міжнародних зобов'язань у національну правову систему склали праці таких вітчизняних правознавців, як В. Г. Буткевич, М. В. Буроменський, В. А. Василенко, В. Н. Денисов, А. С. Довгерт, В. М. Довгань, В. В. Копійка, Л. А. Луць, П. Ф. Мартиненко, М. М. Микієвич, В. І. Муравйов, В. Ф. Опришко, Ю. С. Шемшученко, Т. І. Шинкаренко та інші. Дослідження положень Угоди про асоціацію у сфері інтелектуальної власності здійснювалися такими науковцями, як Г. О. Андрощук, Ю. М. Капіца, Г. О. Михайлюк, Н. Є. Сорока та іншими. Проте, в умовах нагальної необхідності здійснення реформування системи охорони прав інтелектуальної власності в Україні, аналіз цих наукових досліджень дає підстави констатувати відсутність належної уваги аспектам, що пов'язані із наслідками виконання зобов'язань Угоди, а також неврахування вимог правових актів ЄС цієї сфери в процесі гармонізації національного законодавства, чим зумовлюють звернення до зазначеної проблематики.

Метою статті є науковий аналіз і дослідження практичних проблем гармонізації законодавства України в процесі наближення правової системи України до правопо-

рядку Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу

Наявність узгодженого «правового мінімуму» є основою ефективного співробітництва держав європейського інтеграційного об'єднання. Співробітництво ЄС із третіми країнами відбувається на основі укладання міжнародних договорів – Угод про асоціацію. У світлі підписання Угоди Україна має своїм зобов'язанням здійснити наближення власної правової системи до *acquis* ЄС, при цьому масштаби цих змін у порівнянні із положеннями Угоди про партнерство і співробітництво між Україною, з одного боку, та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, з іншого [3], (далі – УПС) суттєво збільшені. Угода містить перелік законодавчих актів ЄС, відповідно до яких відбувається гармонізація українського законодавства, а також визначено строки прийняття відповідних змін. Таким чином, Угоди про асоціацію ЄС із третіми країнами, серед яких є країни-учасниці східного партнерства, покликані започатковувати створення, побудову і дієве функціонування правового європейського простору, тим самим право ЄС розширює свою дію на національні правові системи асоційованих держав. Подібність правопорядків України та ЄС надає можливості досягти установчих цілей та завдань, створюючи правові підстави для належного виконання взятих на себе договірних зобов'язань.

Норми Конституції України містять правові засади міжнародного співробітництва України, де зміст ст. 9 зазначає, що міжнародні угоди, схвалені Верховною Радою, є невід'ємною частиною національного законодавства України. Тому статус Угоди прирівнюється до статусу внутрішнього національного закону, зміст цієї статті дозволяє застосування норм міжнародного договору в правовій системі України, проте не означає примат норми міжнародного договору над нормою національного законодавства в безумовному порядку.

Варто зазначити, що процес гармонізації національного законодавства має бути не просто механістичним, а процесом страте-

гічним із встановленням кінцевої мети, а це є дієве європейське законодавство, що відповідає інтересам України. Формально юридичне закріплення норм чи рекомендацій із однієї системи права в іншу не є доцільним та обґрунтованим; реформування національного законодавства повинно відповідати принципам системності та послідовності, підтверджуватись національними інтересами та стратегічним баченням України, обумовлюватись низкою політичних, правових та культурних особливостей. Процес гармонізації охоплює широке коло питань, серед них обов'язок держави забезпечити основні права і свободи людини, громадянина. Найвні проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні наочно демонструють важливість та актуальність реформування національної системи правової охорони інтелектуальної власності та внесення змін до чинних нормативно-правових актів. Натомість впродовж багатьох років спостерігалась фрагментарна, непослідовна, формальна гармонізація законодавства у цій сфері. Досить розповсюджена ситуація збереження формальної відповідності окремим елементам права ЄС, проте на етапі реалізації правових приписів не відбувається їх «матеріалізація» суб'єктами права у фактичну правомірну поведінку, тим самим не досягається мета правового регулювання суспільних відносин.

Нормативно-правова база забезпечення функціонування сфери інтелектуальної власності в Україні зосереджена в міжнародних договорах, що ратифіковані Україною, окремих положеннях Конституції України, Цивільного, Кримінального, Господарського, Митного Кодексів, Кодексу України про адміністративні правопорушення, процесуальних кодексах та у спеціальному законодавстві України, численних підзаконних нормативно-правових актах. Слід констатувати, що впродовж останніх років Україна приєдналася до багатьох міжнародних договорів і конвенцій у сфері інтелектуальної власності¹, проте зміст нормативно-право-

вих актів законодавчої та виконавчої влади і досі не приведений у відповідність до положень цих багатосторонніх міжнародних договорів. Відтак, у національному законодавстві наявні суперечності та неузгодженості, що призводить до проблемних ситуацій під час застосування правових приписів на практиці.

Перед Європейським Союзом свого часу постала проблема протиріччя між правилами функціонування спільного ринку та обмеженнями, що обумовлювалися «територіальністю» дії права на об'єкти інтелектуальної власності. Для вирішення цієї колізії було розпочато гармонізацію та уніфікацію правових норм країн-учасниць ЄС у цій сфері. Гармонізація національних норм на основі видання директив дозволяє уникати найбільш істотних відмінностей у різних правових системах, здебільшого характерна для сфери авторського права та суміжних прав. При цьому національну владу наділено правом вільно обирати засоби і форми досягнення результатів, яких необхідно досягти відповідно до директиви. Уніфікація шляхом видання регламентів долає розбіжності правового регулювання різних правопорядків країн-учасниць ЄС шляхом запровадження єдиного механізму правової охорони об'єкта інтелектуальної власності на всій території країн-учасниць ЄС (наприклад, регулювання відносин стосовно охорони об'єктів промислової власності). На сьогоднішній день, керуючись метою створення та функціонування спільного ринку, здійснюється активний пошук ефективного регіонального правового механізму охорони результатів інтелектуальної творчої діяльності, відтак, поступово здійснюється «європеїзація» приватного права країн-учасниць ЄС.

Одним із важливих документів щодо наближення національного законодавства до правової системи ЄС була Угода про партнерство та співробітництво, в якій розділ VI «Конкуренція, захист інтелектуальної, промислової і комерційної власності та співробітництво у галузі законодавства» (ст.ст. 49-51) визначав одну із пріоритетних сфер співробітництва й сферу інтелектуальної власності. Крім того, Угода передбачає і інші щодо наявності базових стандартів охорони прав інтелектуальної власності.

¹ Важливо згадати про Угоду з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (TRIPS), що ухвалена на Уругвайському раунді переговорів СОТ у 1994 році, в контексті виконання зобов'язань Укра-

власності. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації України до законодавства ЄС» прийнято на виконання зобов'язань УПС. Зміст положень цих актів передбачав врахування при здійсненні гармонізації не лише первинного законодавства ЄС, а й загальних принципів права ЄС та рішень Європейського Суду. Також зобов'язання у сфері захисту прав інтелектуальної власності закріплені Угодою між Україною та ЄС про наукове і технологічне співробітництво 2002 року.

В Угоді положення щодо питань інтелектуальної власності зосереджені переважно у главі 9 «Інтелектуальна власність» (ст. 157-252), де перша частина містить загальні положення, друга частина висвітлює міжнародний досвід дотримання стандартів у сфері інтелектуальної власності, таких як внутрішні правила ЄС, третя стосується аспектів захисту прав інтелектуальної власності. У змісті цієї глави відображено вимоги щодо удосконалення вітчизняного законодавства стосовно захисту авторського права та суміжних прав, промислових зразків (включно із незареєстрованими), торговельних марок, патентів на винаходи, географічних зазначень. Проте Угода не містить переліку актів ЄС у додатках (за винятком, митних заходів), що мають бути в обов'язковому порядку імплементовані, а також зобов'язань щодо гармонізації національного законодавства до актів ЄС, що прийняті або набули чинності після підписання Угоди, на противагу іншим сферам права (ст. 153 Угоди).

З огляду на те, що Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» продовжує свою дію, маючи за мету здійснення процесу адаптації українського законодавства на відповідність вимог 3-го Копенгагенського та Мадридського критеріїв, постає необхідність внесення ряду змін до тексту цього Закону. Це уможливує проведення гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності до всього «спільного доробку», «надбання» Співтовариств, тобто до *acquis communautaire* ЄС, не обмежуючись лише вимогами Угоди у сфері інтелектуальної власності.

Здійснення трансформаційних змін у правовій системі, що має своїм зобов'язанням Україна згідно з Угодою, неможлива без належного інституційного забезпечення таких процесів. Створення дієвої моделі державного управління із відповідною інституційною структурою у досліджуваній сфері має на меті, перш за все, подолати такі проблеми, як наявність численних порушень авторського права і суміжних прав, використання нелегального програмного забезпечення, подолання на території України такого явища як «патентний тролінг», неефективність системи колективного управління майновими авторськими правами та ін.

Відповідно до положень Угоди одним із зобов'язань визначено надання відкритого доступу до електронної бази поданих заявок на реєстрацію торгових марок. Саме такий порядок визначений у багатьох країнах світу: Австрії, Великобританії, Бельгії та ін. Такі дії покликані забезпечити контроль за поданням нових знаків для товарів і послуг, а також дають можливість здійснення превенції щодо можливості недобросовісної реєстрації торгової марки, вчасно відреагувати на це. В Україні інформація стосовно поданих на реєстрацію торгових марок є закритою, доступ до якої можливий при поданні запиту у філію Державного підприємства «Інститут промислової власності». Ст. 197 Угоди містить положення щодо дострокового припинення прав на торгову марку у зв'язку з її невикористанням, зокрема збільшення терміну невикористання з 3 до 5 років.

Більш високий ступінь захисту визначений положеннями Угоди щодо географічних зазначень. Україна має припинити використання майже 3100 географічних зазначень, що використовуються в країнах ЄС (ч. 3 ст. 202, Додатки XXII-C, XXII-D), також визначені часові обмеження перехідного етапу щодо запровадження нового режиму правової охорони окремих географічних зазначень (що стосуються деяких видів алкогольних напоїв та сирів). Відповідно до ст. 211 Угоди передбачається створення Підкомітету з географічних зазначень, що складатиметься з представників ЄС та України. Значна увага в праві інтелектуальної влас-

ності ЄС приділена охороні промислових зразків, тому Угода зобов'язує встановлення натомість «новизни» більш «жорсткого» критерію патентоспроможності – «індивідуальний характер», а також збільшення терміну дії майнових прав на промисловий зразок від 15 до 25 років, встановлення захисту незареєстрованого промислового зразка.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» потребує перегляду і внесення змін на основі положень Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. Ст. 2 Директиви містить визначення поняття виключних прав, розмежовує право на репродукцію від права на «публічне сповіщення (доведення для загального відома)», покладає обов'язок на державу забезпечити ефективний захист прав, що можуть бути порушені за допомогою застосування сучасних технологічних засобів. Угода містить поняття «інформація щодо управління правами», що ідентифікує об'єкта авторського права і зазначає про неприпустимість безпідставної зміни або видалення електронної інформації про управління правами. Для вдосконалення правового регулювання відносин щодо права слідування на користь автора оригінального твору мистецтва необхідно проаналізувати положення Ключових принципів та рекомендацій щодо управління правом слідування [10], Директиви 2001/84/ЄС. Зміст Угоди також зобов'язує внесення змін до законодавства щодо обмеження 30-ма роками терміну дії авторських прав на наукові та критичні публікації, строк дії авторських прав на оригінальні фотографії – впродовж життя автора та 70 років після смерті.

Зміст ст. 168 Угоди та положення Директиви 2014/26/ЄС про колективне управління авторським правом і пов'язаними з ним правами та багатотериторіальне ліцензування прав на музичні твори для використання в оперативному режимі на внутрішньому ринку покликані упорядкувати діяльність організацій колективного управління на території України. На сьогодні відсутній будь-який контроль з боку держави за діяльністю організацій колективного управління авторськими правами, тому існує нагальна

потреба нормативно-правового врегулювання питань щодо запровадження прозорого механізму збору, розподілу, виплати винагороди суб'єктам авторського права і суміжних прав (наприклад, впровадження електронної системи обліку колективної винагороди).

На нашу думку, при розробці змін до законодавства необхідно врахувати рішення Суду ЄС Case C 128/11 і Case C 166/15 щодо правової охорони комп'ютерних програм, де розглядаються питання обсягу прав на комп'ютерну програму, а також зміст Директив 2009/24/ЄС и 91/250/ЄЕС про правову охорону комп'ютерних програм, де йдеться про принцип вичерпання авторського права, права на декомпіляцію комп'ютерних програм та інші дії, головним критерієм охороноздатності комп'ютерної програми визначено її оригінальність як результат власної інтелектуальної діяльності автора.

Аналіз положень Директив 89/552/ЄЕС 93/83/ЄЕС щодо мовлення, публічного сповіщення та кабельної ретрансляції актуалізують внесення ряду змін до Законів України «Про авторське право й суміжні права», «Про телебачення і радіомовлення» та інших. Прийнятий Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» вже містить норми щодо можливості власників авторських прав швидкого блокування нелегального відеоконтенту, а також встановлює відповідальність за такі дії.

У європейських країнах, таких як Німеччина, Бельгія, Чехія, Угорщина, здійснена кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності, що здебільшого складається з двох блоків: авторське право й суміжні права та промислова власність. У Франції та Австрії система нормативно-правових актів цієї галузі повністю кодифікована. На нашу думку, варто перейняти європейський досвід у цьому напрямі та здійснити сміливі кроки щодо упорядкування та кодифікування законодавчої бази цієї сфери в Україні. Були спроби це зробити у 2004 році, коли був зареєстрований проект Кодексу України про інтелектуальну власність, що підготовлений народними депутатами Б. Тарасюком та Р. Зваричем, проте згодом

був відхилений після розгляду в комітетах Верховної Ради України.

Урядова Концепція [5] уможливує створення в Україні дворівневої структури системи правової охорони інтелектуальної власності, враховуючи досвід найрозвиненіших країн світу. Важливим кроком у процесі реформування інституційної структури галузі стала ліквідація Державної служби інтелектуальної власності України в серпні 2016 року. Натомість передбачається створення нової державної організації – Національний орган інтелектуальної власності, що продовжить діяльність реорганізованого Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» та Державної служби інтелектуальної власності України.

Проведення реформи судової системи має одним із своїх завдань удосконалення захисту та охорони прав інтелектуальної власності. Головний акцент цієї реформи зосереджений на створенні спеціалізованого суду з розгляду справ у сфері інтелектуальної власності. Це стало можливим із прийняттям відповідних змін до основного закону держави і з ухваленням нової редакції Закону України «Про судоустрій та статус суддів». У професійних колах тривають дискусії стосовно можливої структури, функціональних обов'язків, характеру та обсягу компетенції Вищого суду з питань інтелектуальної власності (далі – ВСПВ). Проте варто зауважити, що створення ВСПВ дозволить уніфікувати судову практику, уникнути неоднакового застосування норм законодавства, що є характерним при розгляді даної категорії справ судами різних юрисдикцій, суттєво зменшить строки розгляду судових справ, сприятиме більш високому рівню професіоналізму суддів, підвищить рівень захисту прав і законних інтересів суб'єктів прав інтелектуальної власності. В Україні спостерігається суттєве порушення строків розгляду судових справ, що триває інколи до 5 років, на противагу темпам європейських судових інстанцій (Федеральний патентний суд Німеччини, Швейцарії, Патентний суд Великобританії розглядає подібні справи впродовж 12-18 місяців).

Висновки

Дослідження кола проблемних питань здійснення гармонізації національного законодавства відповідно до правової системи ЄС у сфері інтелектуальної власності свідчать про необхідність запровадження системних законодавчих та інституційних змін. Найявніші численні порушень законних прав і інтересів власників об'єктів інтелектуальної власності на території країни перешкоджають в повній мірі запровадженню та функціонуванню зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Підписання Угоди вимагає внесення змін до Закону України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» або ж прийняття нового закону, що унормовує процес приведення у відповідність вітчизняного законодавства до права ЄС. Створення прозорої, дієвої системи державної охорони прав інтелектуальної власності на зразок європейських країн, дозволить у майбутньому досягти високих результатів у ході реалізації національної стратегії інноваційного розвитку країни. Важливо брати до уваги не тільки положення Угоди, що у досліджуваній сфері мають достатньо загальний характер, а внести зміни в процесі здійснення гармонізації з урахуванням всього *acquis* ЄС і подальшого розвитку права ЄС у цій сфері. Суттєво вирішить проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування сфери інтелектуальної власності кодифікація чинного законодавства.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР із змінами, внесеними згідно Закону України №1401 –VIII від 2 червня 2016 р. Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №28. – ст.532 .
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 червня 2014 р. Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – ст. 2125.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються сучасний стан та перспективи здійснення процесу гармонізації національного законодавства до права Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності. Аналізуються основні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сфері інтелектуальної власності, висловлені рекомендації щодо подальшого вдосконалення національного законодавства в контексті взятих зобов'язань Україною.

Ключові слова: гармонізація законодавства, інтелектуальна власність, Угода про асоціацію України із ЄС, авторське право, торговельні марки.

SUMMARY

The article examines the current state and prospects of the process of harmonization of the national legislation with the European Union law in intellectual property sphere. The main provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU in the field of intellectual property are analyzed, recommendations are made on further improvement of the national legislation in the context of Ukraine's commitments.

Key words: harmonization of legislation, intellectual property, the Association Agreement between Ukraine and the EU, copyright, trademarks

3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Міжнародний документ від 14 червня 1994 р. Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – ст. 1794.

4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. Дата оновлення: 08.07.2011 URL : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> (дата звернення: 17.07.2017).

5. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року №402-р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80> (дата звернення : 17.07.2017).

6. Муравйов В. І., Мушак Н. Б. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Журнал Верховної Ради України «Віче». Київ. – 2013. – №8. – с. 12-18.

7. Орлюк О. П. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / За ред. Орлюк О. П. Київ : Лазурит-Поліграф, 2010. – 464 с.

8. Петров Р. А., Головка-Гавришева О. І., Кузьо М. С., Черніков Д. О. Інституційне та правове забезпечення європейської інтеграції України: виклики і завдання. Фонд ім. Фрідріха Еберта, Представництво в Україні, 2015. URL : <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/europrav2015.pdf>.

9. Підпригора О. А. Чи потрібний Україні Кодекс про інтелектуальну власність? Університетські наукові записки – 2005. – № 1-2 (13). – с.75-79.

10. Key principles and recommendation on the management of the Author Resale Right, 17.02.2014, signed by representatives of collecting management organizations, authors, and art market professionals in the framework of stakeholder dialogue, proposed by the European Commission. URL: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/resale/140214-resale-right-key-principles-and-recommendations_en.pdf (last accessed:17.07.2017).

11. Case C – 128/11, Used Soft GmbH v. Oracle International Corp., Official Journal. – 2012. – Seria C. – № 269.- P. 78, E.C.R. I-0000. URL : <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=124564&doclang=EN> (last accessed:17.07.2017).

12. Case C-166/15 Ranks, Vasilevics v Microsoft, Official Journal. – 2015.- Seria C.-№ 205. – P. 21, E.C.R. I-0000. URL: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184446&pageIndex=0&doclang=EN> (last accessed:17.07.2017).